cultură, spiritualitate, atitudine
CERTITUDINEA
„…ca să scriu, iar să scriu, să scriu de meserie, scrie-mi-ar numele pe mormânt şi n-aş mai fi ajuns să trăiesc!…” (MIHAI EMINESCU)
Cauta
TE, GHEORGHE, TREZEŞTE-TE, IOANE!". Institutul Român de la Freiburg şi cultura exilului 22.01.2018 16:00 - 16:00 Trădarea lui Vodă Cuza, o pată pentru veşnicie
acasa despre noi echipa editoriale MODELUL DE ŢARĂ autori arhiva contact

MOLOZ
VideoPo-ezie:...
PRIMUL FILM...

Reclama

Statistici
Vizite unice azi: 392
Hituri azi: 4699
Vizite unice: 3692846
Hituri: 31690330
Vizitatori online: 9

PERIT-AU DACII?

Data publicarii: 18.07.2016 22:25:00

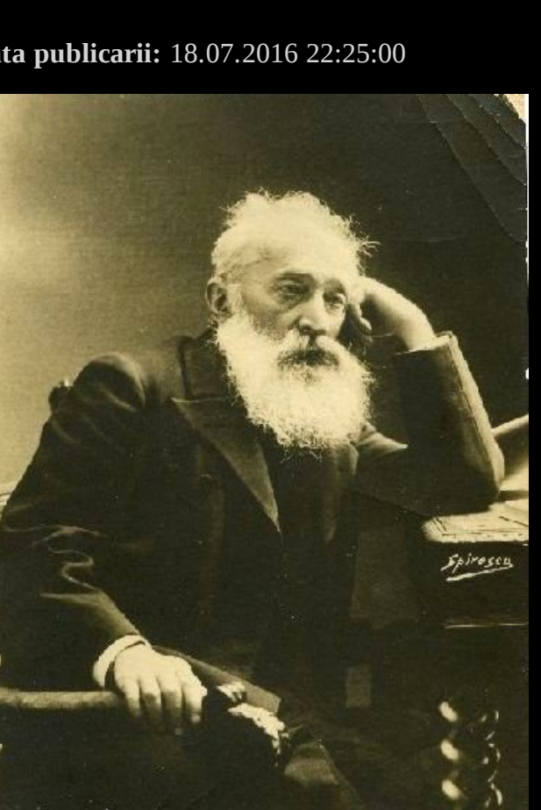

Pogorîndu-se de preste plaiuri împreună cu cărţile sau chiar cu persoanele lui Clain, Maior, Laurian, Papiu şi ale altor doctori ardeleni, un vîrtej de îndărătnicie a fost buimăcit minţile noastre între a ne socoti de romani curaţi, puind între alte temeiuri fără temei şi acela, cum că toţi dacii ar fi pierit pînă la cel din urmă sub Traian.

Apoi dă! Pentru popoare, precum şi pentru inşi, sînt timpuri de înebuneală; cu aceea numai deosebire că pe un ins lepşit închid din îndată cei sănătoşi, care sînt mai mulţi, iar de înnebuneşte un popor întreg, apoi vai şi amar de cei puţintei cuminţi ce se mai află în sînul său; precumpăniţi de mărimea numărului, ei înşişi cată că se vor trezi peste scurt băgaţi silnic în vreo Golie.

Vestitul Freret, capul arheologilor franţeji, din suta trecută, bărbat ale cărui combinările istorice asupra întrebărilor celor mai grele şi mai încurcate se tot adeveresc din zi în zi prin novele descoperiri – Freret fu trimis la Bastilia pentru a fi rostit un adevăr, ce azi nimeni nu mai îndrăzneşte a-l tăgădui, că frîncii erau nemţi iar nu gali! Cine are neclintita bunăvoinţă de a da crezare şi de acum înainte numai lucrurilor de necrezut, crează cîtu-i va plăcea bîrfirilor ex cathedra; încît despre mine care sînt nu numai neardelean, ci la o alta şi nedoctor, am o neînvinsă plecare de a mă încrede, întru orice priveşte istoria veche, nu în mantii lungi, diplome şi mai lungi, şi vorbe afară din cale de lungi, ci în mărturisirile scriitorilor contemporani cuceririi Daciei.

Voi cumpăni fără oca mică cuvintele fieşcărui în deosebi şi al tuturor împreună, şi apoi,… şi apoi cine ştie dacă, în loc de Bastilia, cei nenumăraţi cu mantii, diplome şi vorbe lungi şi paralungi din cele Şeapte-Cetăţi ungro-secuio-saso-austriaco-slovaco-române, apărîndu-şi purismul, nu mă vor chema, bunăoară, la K.K. Agenţia!

Un popor îngiugat are dreptul de a se mîngîia prin trecuta-i de falǎ, şi de a şi-o închipui cu atît şi mai frumoasă cu cît giugul de faţă se face mai greu, iar timpul slobozeniei cronologiceşte mai îndepărtat; astfel bătrînul plecat sub nămolul anilor, aducîndu-şi aminte tinereţea, o priveşte acum printr-o minciunoasă prismă, ce măreşte sau încolorează pînă şi faptele cele mai de rînd. De-ntre toate ţările române, Ardealul mai de timpuriu şi mai dureros geme în robie… şi iată de ce sistemele cele mai răsturnate asupra începuturei românilor au trebuit născute anume la bieţii ardeleni drept un pendant cu şerbia! Răsunetul ciudatelor teorii pătrunse şi la românii dunăreni, cîtă vreme aceştia oftau încă sub degradările Fanarei, strulubatecia Stambolului şi ameninţările Nordului… azi însă, văzîndu-se în un popor neatîrnat şi, oricari i-ar fi fost trecutul, de un viitor mare nu respinge-vor ei deşertele basmuiri ale sclaviei, şi cercetîndu-şi copilăria istorică cu nepărtinirea unui bărbat în toată floarea vîrstei, nu lucra-vor încît urmaşii să le poată aplica cuvintele lui Napoleon: *„c'est ici que commence notre généalogie”*?

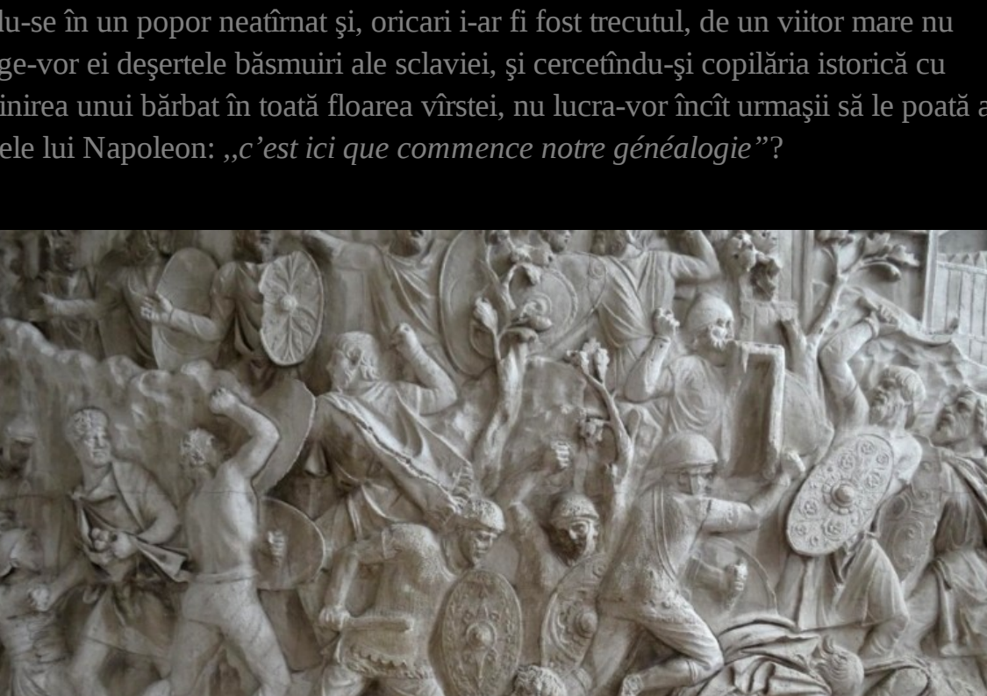

1. Pausania. Încep cu Pausania, pe care nici unul dintre cîţi scris-au despre întîieţăţile noastre, n-a vrut, să bage în samă din părerea, pe semne că o carte intitulată **„Descrierea Greciei”** şi cuprinzătorie, în adevăr, numai tabloul ţărilor grece, nu poate înfăţişa nimic asupra istoriei române. Astfel păţesc cei deprinşi a mocni cîte mai multe zile asupra unui A, spre a deduce apoi că A nu este A, şi a muri la sfîrşit fără să fi avut în toată viaţa măcar un prepus că afară de A, chiar alături cu el, mai este şi un B, şi că, prin urmare, pentru ca să poată fi AB, trebuie A să fie tocmai A. (Mai mari dezvoltări, deşi de alt soi, asupra literilor AB, poţi vedea în logica litografită a d. doctor Bărnuţiu, ardelean…)

N-am op a mă lăţi aici asupra însemnătăţii obşteşti a cărţii lui Pausania; să nu fi fost ea, Barthelemy n-ar fi avut pînză pentru a zugrăvi minunata sa icoană a vechii Greci, nici Heyne pentru a izvodi frumosul său studiu **„Ueber den Casten des Cypselus”**. Fabricius, numără 180 de autori vechi, în cea mai mare parte pierduţi, pe care-i citează Pausania, iar toţi filologii, Nibby, Ciampi şi alţii, se învoiesc a recunoaşte că, afară de această întinsă erudiţiune, el culese o mare seamă de izvoare şi în călătoriile sale nu numai în Grecia întreagă, ci şi prin Italia, Ispania, Macedonia, Asia Mică, Palestina şi Egiptul. Însă toate acestea sînt de o vajnicie secundară în cazul de faţă; ceea ce trebuie bine însemnat, este că Pausania, trăia sub Traian, scria sub Adrian şi se săvîrşi la Roma sub Marcu-Aureliu. Deci de a pune în cumpănă toate bulendrele doctoreşti din întregul Ardeal în alăturare cu o singură faţă scoasă din Pausania, cele de-ntîi s-ar părea încă prea uşoare, ba chiar nici s-ar ţinea în cumpănă, ci ar zbura şi s-ar răsăpi, asemenea pufului: un puff.

Pausania, vorbind despre daci, nu numai ştia despre cine vorbeşte însuşi, ci era în stare să îndrepte, în această privire, pînă şi zisele greşite ale altor; ce e dreptul, minciuna era încă de nu mai puţin răspîndită, apoi încalte mult mai smerită, fiind că nu se putea îmbrobodi în pompoasa haină a dizertaţiunilor inaugurale, nu întrebuinţa un grai de pe ceia lume, mi era îndreptuită a opri pe tot îndrăzneţul ce ar fi vrut oblici: *„Stăi profane! Se poate să fii un om cu minte, însă n-ai într-aceasta vreo dovadă patentată, fie măcar honoris gratia sau pro nationibus extranaeis”*. Spre a vedea gradul încunoaşterii lui Pausania cu dacii, îl vom confrunta cu un alt scriitor şi mai vestit, anume Diodor Sicul. Această împregiurare n-are nici o legătură nemijlocită cu cestiunea pieirii dacilor; totuşi ea poate să verse o lumină lăturalnică asupra obiectului, şi pe deasupra, mă va scuti din capul locului de a face din urmă un articul deosebit, un articul în care n-aş putea tot să pomenesc pe ardeleni şi, prin urmare, cetitorul n-ar avea prilejul de a tot zîmbi de rîs: tare mi-s urîţi cetitorii bosumflaţi.

„Tracii, zice Diodor, *după ce prinseră în război pe Agatocle (fiul lui Lisimah), l-au trimis înapoi cu daruri la tatăl său, cu scopul de a-şi agonisi prin acest chip un agiutoriu la împregiurări de nevoie, şi totodată, nădăjduit că, drept răsplată, li se va înapoia ţinutul cuprins mai de-nainte”*. Cu cîteva rînduri mai gios, Diodor întoarce în alt fel. *„Dromicait, craiul tracilor, primi pe Lisimah (prins în război) cu mare cinste, îl îmbrăţişă şi, dîndu-i numele de tată, l-a dus împreună cu copii(prinşi şi ei în război) la oraşul numit Helis…”*. Încă ceva mai la vale, descriind petrecerea lui Lisimah în robie, întunarea-i şi alte, Diodor numeşte pe tracii lui Dromicait: daci. Din aceste pasagiuri se vede că daci ar fi avut duse războaie deosebite cu macedonii, din care unul prinse rob numai pe fiul lui Lisimah Agatocle, iar în celalt pe însuşi Lisimah cu copiii.

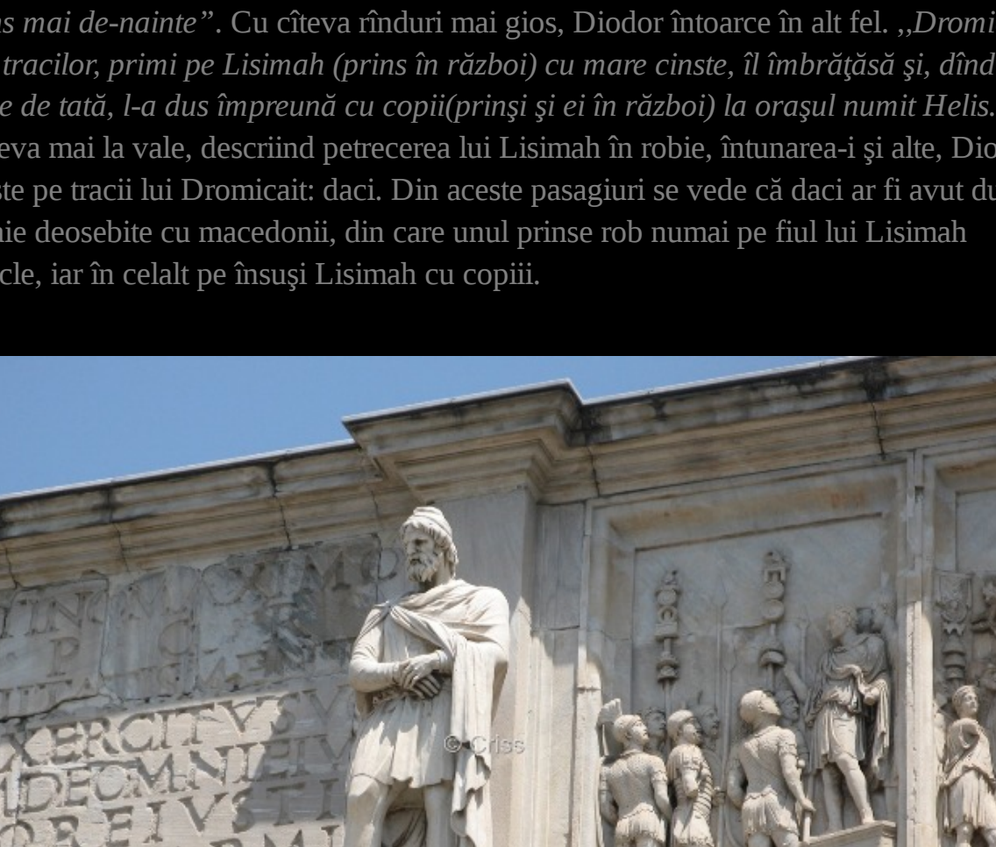

Plutarc, Polien, Polibiu şi alţii, vorbind tot despre aceste întîmplări, pomenesc numai de războiul cu Lisimac; însă tăcerea lor nu este de fel tăgăduire. Rămînde deci a se lămuri care din cele două războaie fu cel întîi? Dacă, întemeindu-ne pe întîietatea pasagiului, protimisi-vom războiul cu Agatocle, apoi dea-mi-se voie de a nu prea pricepe noima războiului cu Lisimac: cei amăgiţi nu se arată de două ori galantoni în privirea celor amăgitori. Pe de altă parte, nici războiul cu Lisimac nu a putut fi cel întîi: deoarece craiul macedon fu învins, prin ce minunăţie fost-a el la o altă şi învingător, cucerind un ţinut întreg de la daci, sau, de era cucerit mai înainte, neînapoindu-l biruitorilor?

În scurt, oricum suci-veţi zisa lui Diodor, a lui Plutarc, Polien, Polibiu şi a altor, lumina nu va ieşi la iveală pînă a nu se scoate ea din istorisirea lui Pausania (Attica, lX, 6): *„Lisimac, mişcînd război împotriva vecinilor săi, după ce isprăvi cu odrizii, zădărî pe craiul dacilor Dromicait:dar avînd a face cu oameni nu numai numeroşi, ci şi foarte ispitiţi în meşteşugul ostăşesc, fu bătut, încît scăpă cu fuga, lăsînd prins în mîinile dacilor pe fiul său Agatocle, ce de abie atunci începu a război sub părinteasca povăţuire. Astfel, văzîndu-şi copilul în puterea duşmanului, ba mai fiind încercat şi prin alte bătălii nu mai puţin nenorocite, el fu silit a se astîmpăra pînă la o vreme mai priincioasă şi, dîndu-şi fiica după Dromicait, iar drept zestre hărăzindu-i Tracia de pe ţărmul criveţean al Dunării, încheie pace. Unii socotesc că dacii ar fi prins pe însuşi Lisimac”*.

Iată dar o povestire nu numai logică – căci nu se contrazice, nu numai critică – căci oboară anume părerile celorlalţi scriitori, ci chiar destul de amănunţită: ea vădeşte, spre pildă, că ţara ce macedonenii o au fost cuprinsă de la daci, pe care Diodor o numeşte fără lămurire „un ţinut” era tocmai Moldo-România de astăzi…

Ei bine! Pe acest Pausania, ce cunoştea atît de cumplit isotia trecutului dacilor, îl putea-vom învinovăţi de a nu le fi cunoscut prezentul? *„Traian, zice el* (Eliaca, 1.Xll,6), *război cu Osroe, fiul lui Arsace, craiul parşilor, şi cuceri pe daci ce sînt dincolo de traci: houtos prosektisato ho vasileus Getas tous (ontas) huper Thrakas”*. Deci, crăpa-ar toţi umbraticii doctores din Ardeal, dupre nimerita exprimare a şagalnicului Petroniu, - şi tot încă va rămînea vederat că sînt, nu este au fost, că a cuceri nu seamănă cu a stinge, în sfîrşit că pe timpul împăraţilor Adrian, Antoniu şi Marcu-Aureliu, urmaşii lui Traian, cînd Pausania scria cartea, învinşii daci trăiau pe ţărmii Dunării, deci, poate, în o mai mică armonie cu romanii, decît ardelenii sînt acum cu austriecii.
Pierit-au dacii?

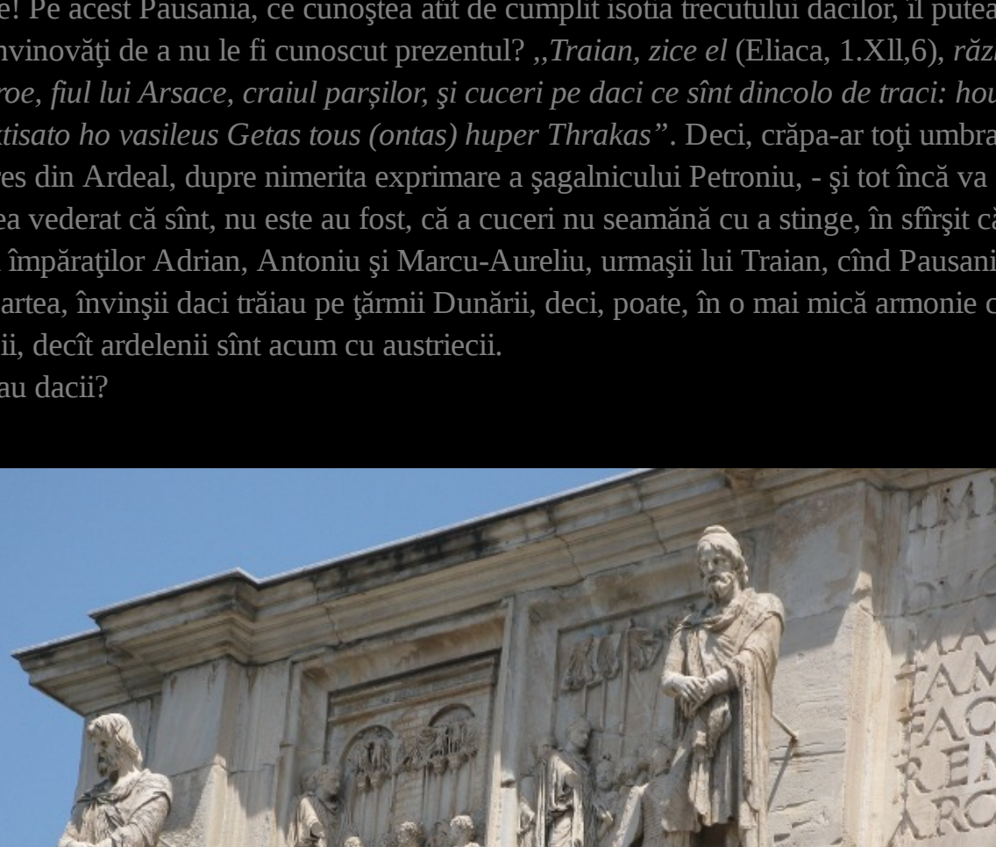

2. Appian, fiind hotărît a înşira înainte de toate pe scriitorii mai puţin cunoscuţi doctorilor ardeleni, fiind literatura elină pentru aceştia din urmă mai mai o terra incognita, întru care numai arareori îndrăznesc ei a-şi rătăci paşii, cu agiutoriul lui D-zeu şi al tălmăcirilor latine: fiind Appian mai tot atît străin erudiţiunei lor, cum însuşi Pausania, prin urmare, nimic nu mă împiedică de a hărăzi acest al doilea după Pausania paragraf anume lui Appian, unui din fruntaşii literaturei eline, după ce ea pribegi de pe pămîntul strămoşesc spre a se răsădi în Alexandria, şi pe carele, la o altă, deşi-l cită oarecul arhidoctorul Petru Maior, ardelean, însă să însemnaţi bine, a-l cita fără a-l fi şi citit, căci citindu-l desigur nu l-ar fi citat, apoi numai doară pentru a arăta cît de fără de ruşine minţea pînă a nu-l citi. Cu cît mai mult lăuda-voi pe Appian, cu atît mai rău părea-mi-va de a-l opune - căci şi opunere e un fel de însoţire -, cu potrivnicii mei.

Cea mai mare parte a producerilor lui Appian s-a pierdut, iar între altele şi o istorie specială a dacilor, despre care mărturiseşte patriarhul Fotiu, unul din cunoscătorii cei mai adînci ai vechii literaturi grece, şi cărui, pot să nu-i crează, în acest raport, numai doară, acei ce făcîndu-se uniaţi, s-au făcut necesaremitre anti-fotişti. Cu toate acestea, a scris simplicemintre o istorie dacică n-ar fi fost încă de o deosebită vajnicie: un doctor Frunză – de –Dafin, ardelean, de n-a făcut apoi încalte, s-a pus la cale a face nu numai una de asemene, ci şi de a o vedea încununată într-o cunună de trei sute de galbeni; cunună galbenă şi, prin urmare, vestejită. Dar, însă între viitoarea istorie dacică a doctorului Frunză-de-Dafin, ardelean, şi cea trecută a lui Appian este deosebire de-ntre un vis şi un văz: Appian scria sub Traian şi Adrian, doctorul Frunză-de-Dafin, ardelean, scrie sub Franţ 1-iu; Appian scria sub Antoniu, doctorul Frunză-de-Dafin, ardelean, sub Franţ-Iosef… În acest chip, oricine ar voi, negînd în genere certitudinea istorică, de a face mincinos în privirea dacilor pe Appian, va fi silit în proporţiunea anilor, să facă pe un doctor Frunză-de-Dafin, de împreună cu asemenii săi, aproape de una mie şeapte sute de ori şi mai mincinoşi!

În acele din cărţile sale ce s-au păstrat pînă în zilele noastre, Appian pomeneşte în mai multe rînduri pe daci, oricît de scurte şi lăturalnice ar fi aceste pomeniri, totuşi ele nu pot avea în cazul de faţă cea mai mare însemnătate izvorînd, precum o arătam, nu numai de la un contemporan al împregiurărilor, ci totodată de un specialist în cestiunea cercetărilor noastre. Deci, dar cine oare fire-ar destul de obraznic întru a presupune ni-tam-ni-sam cum că procopsitul alexandrean, ucenicul gramaticilor celor mai învăţaţi ai epocii, ar fi întrebuinţat prin neştiinţă, iar nu în cunoştinţa cauzei, timpul prezent în locul celui trecut bunăoară, în următoarele pasagiuri: *„Cezariu precugeta război asupra dacilor şi bastarnilor, ce locuiesc dincolo de Dunăre: Mei peran eisi tou Istrou* (Illyrica XXll)*; sau: Perseu ceru agiutorinţă de la daci, ce sînt aşezaţi dincolo de Dunăre: tous huper Istron* (Macedonica, XV, 1)*”*. Au istoricii moderni, vorbind despre popoarele ce nu mai sînt sau ce se socotesc deobşte pierite, întrebuinţează vreodată nişte aşa fraze zicînd, spre pildă: *„Pelasgii ce locuiesc în Arcadia”* sau: *„Fenicienii ce sînt aşezaţi în apus de Palestina”*. De nu mă înşeală ţinerea aminte, Esquiros, descriind spitalurile Parisului, zicea că nebunii iubesc a obicinui un astfel de stil: antagoniştii mei, spre a oborî înţelesul cuvintelor lui Appian prin singurul mijloc de oborîre ce le rămîne, n-ar fi gata oare de-al întrebuinţa aşişderea din… patriotism? Ce e dreptul, nime n-a dovedit încă, cel puţin pînă acum, vro neputinţă între a fi doctor, ardelean şi sminti în o vreme: mă mîngîi că nime nu o va dovedi nici de acum înainte.

Pasagiurile citate sînt numai un dejuniu: cît dar de greu fi-va de mistuit următorul prînz. Între toate operele lui Appian cea mai importantă pentru a-şi putea închipui starea geografică a Imperiului Roman după moartea lui Traian, este, fără tăgadă „Proemiul”. Însemnătatea sa, mai ales cînd se atinge de istoria dacilor, e cu atît mai mare, că însuşi autorul înainte de toate, se grăbeşte a ni oblici în termini clare, anume timpul cînd scria: anul 900 de la înfiinţarea Romei. N-am avea trebuinţă de a întoarce acest număr în cifre mai de înţeles, de vreme ce sub inspectoratul general în Moldova şi eforatul instrucţiunii publice în Valahia al d. doctor Trebonian Laurian, ardelean, pînă şi găinile române s-au învăţat a socoti ceasurile de la Romul şi Rem, încît cine nu mai ştie că zisul an al 900-lea este al ll-lea al domniei lui Antoniu, al 149-lea de la Naşterea Mîntuitorului şi al 43-le încoace de la cucerirea Daciei. În această cărtice, cuprinzătorie de vro 15 paragrafuri, Appian, după ce descrie hotarele împărăţiei despre Africa şi Asia adaugă: *„Despre uscatul Europei puterea Romei se întinde pînă la fluviile Rin, ce se varsă în Oceanul Nordic şi Istru ce cade în Pontul Euxin: însă, în unele locuri şi dincolo de aceste rîuri, romanii stăpînesc pe celţii de peste Rin,iar peste Istru pe geţi, ce-i cheamă daci: Perasantes de pii kai touste, Keltoon toon huper Rhiinon archousin emioon, kai Getoon, toon huper Istroon, hous Dakous kalousin* (Praef. lV)*”*. Iată dar o mărturisire, împotriva căreia prealuminaţii purişti vor putea răspunde numai doară prin un energic „Sacrament!” de al caporalului austriac!
Perit-au dacii?

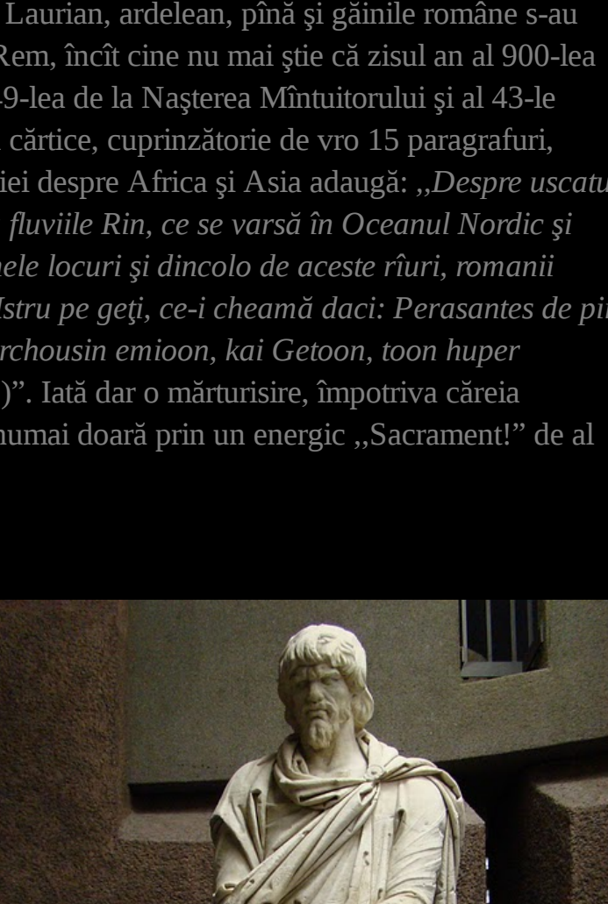

3. Dion Casiu Cu toată nerăbdarea din parte-mi de a agiunge cît mai repede la mărturisirile istoricilor romani, cari se rostesc, poate, şi mai lămurit în privirea cercetărilor mele: cu toată dorinţa din partea unor din cititorii mei de a vedea cît mai curînd încheierea sintetică a analiticelor mele izvodiri de pînă acum; cu toate aceste, pentru a fi lucru deplinit, sînt silit de a apesti ceva, adunînd încă cîţiva autori elini; căci potrivnicii mei fiind foarte bolnavi, m-aş socoti de rău doftoriu şi de spiţeriu şi mai rău, dacă, în medicamentul prescris aş scăpa din vedere pînă şi cea mai mică parte de amestecat pînă şi în cea mai mică doză. Nu mă îndoiesc că, pentru unii nici o astfel de doftorie nu va folosi, din pricina unui temperament prea ţeapăn: în aşa caz se va avea recurs la gheaţă.

Pausania, a fost grec, trăitor la Roma şi contimpurin lui Traian şi cunoscător istoriei dacilor; Appian, a fost grec, cetăţean roman, trăitor la Roma, contimpurin lui Traian şi chiar autor a unei istorii dacice. Pe Pausania dragii mei ardeleni nici l-au citit; pe Appian ei l-au citat fără a-l fi citit… Să trecem acum la un al treilea grec, şi citit şi citat, însă neînţeles. Îndeobşte, pedanţii de peste munţi seamănă cu şoaricele ce mîncînd slănina din capcană: pentru a-şi putea susţine sistemul, ei nu se tem nici de un fel de cursă: a minţi, a născoci, a răstălmăci, a gîci, a trece pe deasupra, nimic nu-i sparie, nici opreşte.

Doctorul Petru Maior, doctorul Laurian şi alţi doctori ardeleni, îşi razem hojma zisele pe credinţa lui Dion Casiu, scoţînd din el lungi bucăţi în elineşte şi lătineşte, şi fiind gata de a le scoate chiar în turceşte, dacă literatura turcească le-ar fi cunoscută şi dacă s-ar afla un Dion Casiu, tradus în limba osmanlîilor. Pentru mine, precum şi pentru mai mulţi filologi foarte socotiţi, bunăoară Lipsius, Vossius, Sallier, şi, mai cu seamă, Dodwell, Dion Casiu, cu toată vrednicia ce nu i se poate tăgădui, nu face, în oarecari privinţe cît un Appian sau chiar cît un Pausania. Însă, astfel socotesc domniile doctorale din Ardeal, şi cu atît mai bine dacă nu pentru dînşii, cel puţin pentru mine, îndreptuindu-mă una ca aceasta de a le adresa următoarea dilemă: credeţi lui Dion Casiu au nu-i credeţi? De nu-i credeţi de ce dar vă spriginiţi necontenit pe zisele sale? De-i credeţi, apoi trebuie să recunoaşteţi, precum vom vedea îndată, împotriva dorinţei voastre, cum că dacii n-au pierit; în ambele cazuri sînteţi şarlatani.

Biografia lui Dion Casiu se poate scurta în cîteva cuvinte, după izvoarele lăsate de el însuşi. Tatăl său, Casiu Apronian, deşi grec, totuşi fu senator roman, şi cîrmuitor mai înainte al Dalmaţiei şi pe urmă al Ciliciei. Mumă-sa fu fata vestitului Dion Crisostom. Locul naşterii şi al morţii sale fu Niceea în Asia Mică. Născut sub domina lui Adrian(Fabricius socoteşte, că chiar sub a lui Traian), el ocupă treptat cele mai mari posturi ale imperiului roman: senator sub Comod, pretor sub Pertinace, gubernatorul Smirnei şi al Pergamului, mai apoi al Africei, al Dalmaţiei şi al Panoniei, în două rînduri consul, pînă ce, în fine, retrăgîndu-se cu totul din viaţa publică, se săvîrşi în vîrstă de peste o sută de ani. Această însemnătate a lui Dion Casiu în istoria politică a Romei, făcu ca înşişi grecii, uitîndu-i originea elină, să-l fi numit Dion Romanul, Dion ho Rhomaios, precum Zonare şi Cedren.

În privirea literară, din cărţile scrise de Dion Casiu, s-a păstrat numai „Istoria romană” de la Enea şi pînă la Alexandru Sever, ba încă bucăţită, încît din optzeci capitole, în care se împărţea întreaga operă, treizeci şi cinci de la început lipsesc şi douăzeci şi şase de şa sfîrşit se află în prescurtare, rămînînd în stare primitivă numai nouăsprezece de la mijloc. Elinistul Clavier emite, asupra acestei proceduri, următoare giudecată obştească cu care nu pot a nu mă uni: *„Dion, fu cel de pe urmă dintre scriitori greci, cu cunoştinţa legilor istoriei. Crescut în şcoala istoricilor vechi, el nu s-a arătat mai gios de ei. Cuprinderea operei sale e înorînduită în chip foarte nimerit; el îşi întrebuinţa toate puterile în descoperirea adevărului şi, în păzirea cronologiei fu cu cea mai mare luare aminte. El avea toate însuşirile unui istoric, după ce el însuşi a giucat un rol foarte vajnic. Stilul său este foarte curat şi chiar ales. Unele greşeli ce i se pun de vină nu se puteau înlătura într-o scriere atît de întinsă”*.

În cît se atinge în parte, de cestiunea dacilor, istoria romană a lui Dion Casiu vredniceşte, mai vîrtos ca prilejul de faţă, o apreţuire mai de aproape. Bunăoară nu va fi fără folos de a se cerceta izvoarele acestui scriitor, ceea ce doctorii ardeleni nici au gîndit a face, deşi arătînd totodată, chiorîşi, cea mai cumplită încredere în tot cuvîntul al lui Dion Casiu. Întinderea capitolului al 68-lea din opera lui Dion Casiu, măcar că prescurtată de Xifilin, însă vădeşte, din partea scriitorului, o deosebită încunoaştere din istoria lui Traian şi a dacilor. Această împregiurare se întăreşte şi mai mult de ne amintim de mărturisirile lui Suida, lui Iornand şi ale lui Freculf despre două cărţi aparte, şi acum pierdute ale lui Dion Casiu: asupra lui Traian *(ta kata to Traian)* şi asupra dacilor *(ta getica)*. Deci, atît în acestea două din urmă, precum şi istoria sa cea mare, pe ce fel de izvoare putut-a el a-şi rezema zisele?
Ce e dreptul, bîrfitorii ardeleni, recunoscînd, fără nici o cercetare, veracitatea lui Dion Casiu, prin urmare, deoarece, ce-i lovesc tocmai pe temeiul acestei veracităţi, de dînşii recunoscute, chiar de m-ar scuti de a face ceea ce li s-a părut de prisos loruşi, şi tot încă argumentele mele împotriva lor n-ar putea fi mai puţin surpătoare.

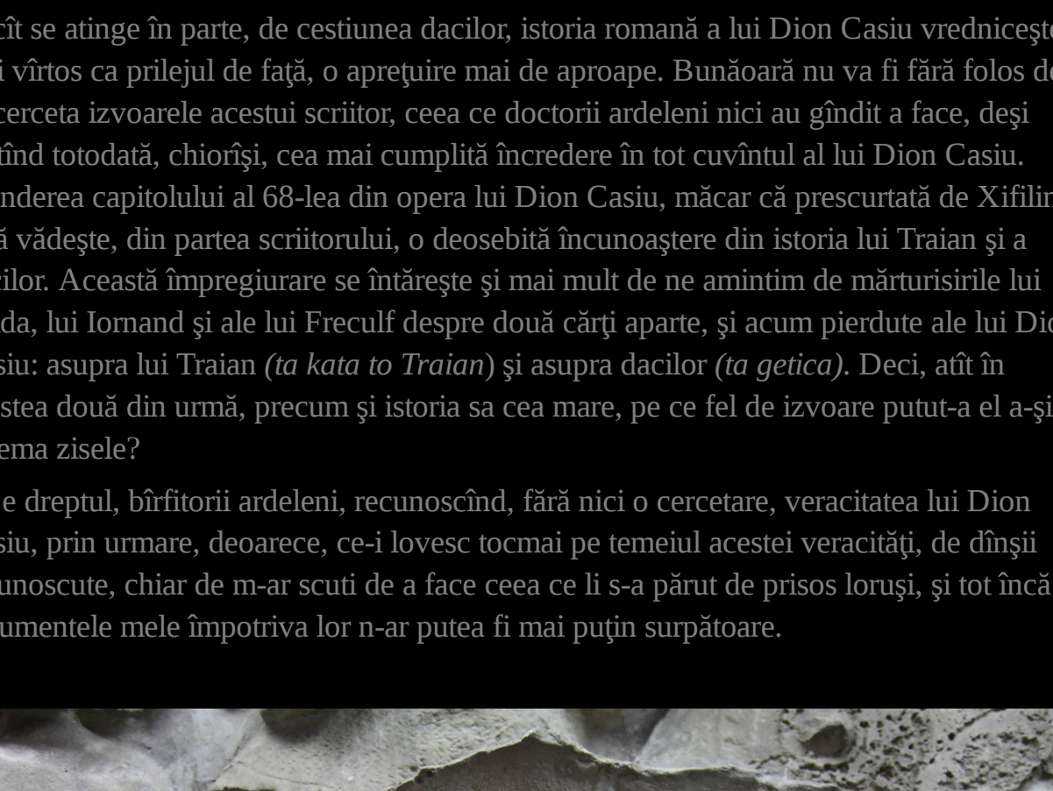

Izvoarele lui Dion Casiu, în privirea cuceririi Daciei se pot împărţi în două soiuri: cele verbale şi cele scrise. Tatăl lui, Casiu Aperonian, funciunariu sub Traian, fu o autoritate cît se poate de temeinică şi Dion Casiu a putut, şi nici a lipsit de a se folosi în felurite cazuri de verbalele sale povestiri, precum se vede fie pildă, fie trasul: *„Ho gar pater mou Apronianos, tes kilikias arxas, panta ta kat' auton ernemathekei safos”*. Pe de altă parte abunul lui Dion Casiu de pe mumă, Dion Crisostom, nu numai a fost petrecut pe vremea prigonirilor lui Domiţian, îndelungat timp între daci, dar fu chiar prietenul lui Traian şi, pare-se anume dupre dorinţa acestui împărat, scrise o deosebită carte despre trebile Daciei, pomenită de Filostrat în Vieţile sofiştilor, şi pe care unii filologi, precum Reimar, Kuster, au voit din nebăgare de seamă s-o confunzi cu producerea de acest titlu de însuşi Dion Casiu.

Se ştie din Filostrat, cum în triumful urmat după desăvîrşirea cuceririi Daciei, Traian puse în car lîngă sine pe Dion Crisostom, prubăvermintre pentru ca vestitul ritor să descrie cu elocinta sa pană isprava armelor romane. Dion Casiu a avut la mînă fără îndoială scrierea abunului său asupra dacilor. Pliniu cel tînăr pomeneşte o „istorie dacică” ce o ar fi fost scriind, în vremuri grece un oarecare Caniniu; nimic nu-mi arată ca această poem să fi fost sfîrşită de autorul ei, încît nu cred, prin urmare ca Dion Casiu, să se fi putut agiutora cu ea; dar ceea ce mi se pare a fi sigur, este că el n-a putut a nu fi citit Comentariul lui însuşi Traian asupra războiului dacic, despre carele vorbeşte gramaticul Priscian, scoţînd din el şi un scurt pasagiu. În sfîrşit, Dion Casiu, ar fi trebuit să fie cercetat în afară de alte cărţi, acum necunoscute sau ce nu pot a mi le aduce aminte în minut, biografiile pierdute ale lui Traian de la Mariu Masim, de Fabiu Marceliu etc. Totuşi în atîtea nu se mărgineau încă izvoarele istoricului nostru. *„Fui la cîrma Africei*, - zice le - *apoi la a Dalmaţiei cîrmuite mai înainte vreme de părintele meu, în urmă la a Panoniei de sus, încît toate zisele mele asupra acestor ţări, se reazem pe proprii grigite cercări”*. Este vederat că locuinţa sa în Panonia, învecinată Daciei, mult înlesnea pe Dion Casiu în culegerea oralelor izvoare despre trecutul şi prezentul dacilor.

În un cuvînt, în atingerea obiectului nostru, nime, poate, din istoricii vechi, îndată următorii după Traian nu aveau un temei mai mare a de a zice: *„Cele văzute şi auzite, dupre cum însumi le-au auzit şi văzut, le descriu: lego de ha te eidon hos eidon, kai ha ekousa hos ekousa* (LXVlll,27)*”*. Să mai zic odată: obîrşiile lui Dion Casiu erau aşa de numeroase şi de puternice, în privirea lui Traian şi a dacilor, încît oricine (afară de cei din Ardeal, pentru care şi acest drum este închis, precum am arătat cu cîteva rînduri mai sus) ar voi a supune îndoielii pînă şi cea mai lăturalnică din zisele sale, nu o va putea face, fără a aduce, totodată, împotriva unei asemene, o bună seamă de dovezi prea şi prea pipăite.

Întrucît este acum neapărat pentru sfîrşitul meu, vreau acum să adîncesc istoria romană a lui Dion Casiu cu toată părerea de rău de a nu putea cerceta, de asemenea, şi celelalte două cărţi ale sale, fără nădejde de a se descoperi vreodată. Xifilin, scurtînd capitolul 68, a fost înlăturat fireşte, mai multe din originalele amănunţimi asupra lui Traian; cu toate aceste, duhul şi trăsăturile cele de căpetenie nu au putut a se mistui. Dion Casiu se arată pretutinde entuziastul marelui împărat. După ce zugrăveşte, în un tablou, plin de viers, întîmplările două războaie cu dacii, el încheie în următorul chip: *„Astfel Traian trecu podul cel pe Dunăre făcut, şi, măcar că mai tîrziu, totuşi cu atît mai sigur, mişcînd război cu mare ce supuse pe daci (ekratese)…Capul lui Decebal fu dus la Roma şi Dacia, înfiinţîndu-se în ea de Traian colonii, s-a prefăcut în provincie: houtos he Dakia Rhomaion hupekoos egeneto, kai poleis en aute ho Traianos katokisen* (LXVll, 14)*”*.

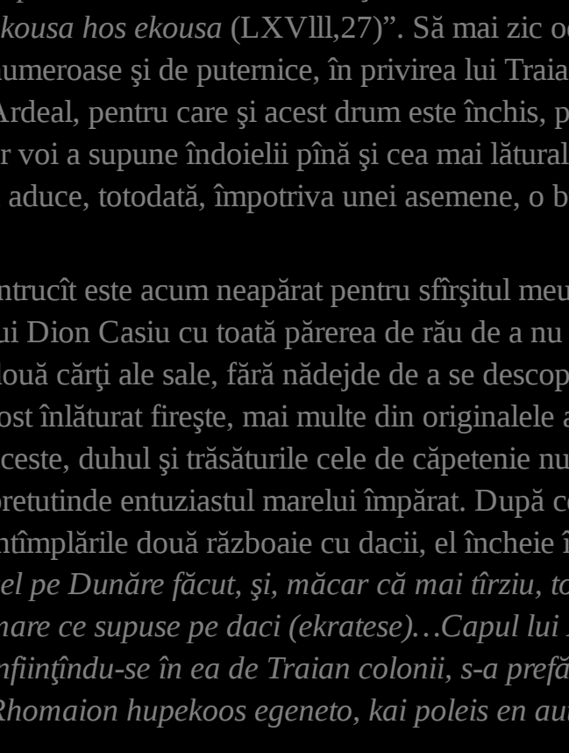

Au din aceste atît de simplice pasagiuri se vede, sau chiar este iertat unui om întreg de a presupune stîrpirea dacilor? Însuşi Dion Casiu îndată după adusele trasuri, adauge: *„Tot pe acest timp şi partea Arabirei, megieşită cu cea Pietroasă, fu cuprinsă de Palma, prefectul Siriei, şi prefăcută în provincie romană. Kata de ton auton touton chronon kai Palmas zrs Surias archon, ten Aravian ten pros te Petra echeirosato, kai Rhomaion hupekoon epoiesato (ib.)”*. Au nu este vederat, pentru oricine cu minte sănătoasă, că ideea lui Dion Casiu se rezumă în următorul chip: *„În anul 856 de la întemeierea Romei, două ţări au fost adaose către Imperiul Roman: Dacia şi o parte din Arabia?”*

Deci, oricine s-ar încerca a visa în cazul de faţă, stîrpirea dacilor, trebuie să viseze negreşit şi a arabilor. Mai apoi, tot în viaţa lui Traian (un scriitor se poate arăta neconsecinte, din neluare de seamă, în cursul unei întinse opere, iar nu în al uni singur capitol), vorbind despre răscularea iudeilor, Dion Casiu spune că ei ar fi ucis aproape 220 mii romani şi greci; mai departe el pomeneşte despre omorîrea două sute de mii în Cipru… Au perirea unei întregi şi mari naţiuni, precum erau dacii el ar fi putut a o trece cu vederea? Au el ar fi putut a trece cu vederea nu numai pierirea , ci măcar strămutarea unui aşa popor?

În acest chip, după mărturisirea lui Dion Casiu, supunerea dacilor nu se deosebea de a galilor sau a iberilor; Traian n-a făcut în Dacia altceva decît a poftit pilda lui Scipione, Sertoniu, Cesariu, etc. în Spania şi a lui August în Galia; coloniile erau menite spre înfrîngerea şi romanizarea dacilor, precum ele înfrînau şi romanizau pe gali şi pe iberi, precum înfrînau şi romanizau toate ţările mai primejdioase, mai scumpe, căci romanii, după exprimarea lui Montesquieu, preţăluiau popoarele biruite după greutatea biruinţei.

Oricine ar năzui a strîmba acest firesc înţeles al cuvintelor lui Dion Casiu, ar trebui să dovedească mai înainte de toate că krateo şi cheiroo înseamnă a stîrpi iar nu suplicemintre a supune; căci prefectul Palma nimici pe arabi, megieşiţi cu Arabia Pietroasă; că Dion Casiu obişnuia a se mira de omorîrea a cîtorva mii de suflete şi nici băga în seamă pierderea a cîtorva milioane.

Domnilor doctori şi ardeleni! Au sunteţi în stare de a dovedi toate aceste, fără a cădea în prepus de a vă lipsi cîte o doagă? Staţi, vă gîcesc eu răspunsul. Veţi spune că vă jertfiţi doagele în folosul patriotismului? De-i astfel să urmăm mai departe, vădindu-vă nişte aşa lucruri, încît nici chiar un nebun, oricît de patriot să nu le poată tăgădui.

(B.P. HAŞDEU, „Foiţa de istorie şi literatură”, martie 1860)

TREZEŞTE-TE, GHEORGHE, TREZEŞTE-TE, IOANE!
Emisiune TV realizată de MIRON MANEGA
Click pe imagine pentru a vedea toate emisiunile!

Afisari: 2491

Autor: BOGDAN PETRICEICU HAŞDEU

Spune-le prietenilor:

Comentarii

* Nume:
* Email:
* Mesaj:
2000 caractere ramase
* Cod de siguranta:
Va rugam sa introduceti in casuta de mai sus codul de siguranta
** campuri obligatorii*
Trimite

Nu sunt comentarii.

Alte articole | **Arhiva**

03.01.2020 - Înscenarea lui Tolontan despre cea mai importantă descoperire paleolitică din istoria României

31.07.2019 - CONCURS CU PREMII: "Eliberarea Budapestei de comunism"

28.02.2019 - Răscoala lui Horea de la 1784: o resurecţie religioasă şi de eliberare politică a românilor ortodocşi din Ardeal

19.01.2018 - Trădătorii lui Alexandru Ioan Cuza

27.12.2017 - Leonardo da Vinci, gastronomul

27.12.2017 - COVASNA: Manuscrise gastronomice inedite, descoperite la Arhivele Naţionale din Sfântu Gheorghe

27.12.2017 - Istoria felicitărilor de Crăciun

18.12.2017 - Sfânta Coroană maghiară, falsul fundament al iredentismului Ungariei

10.11.2017 - Din Nr. 0 al revistei "CERTITUDINEA": UN ROMÂN PE TRONUL UNGARIEI - ŞTEFAN CEL SFÂNT

04.07.2017 - Marea Unire în istoriografia românească de după 1989. Lucian Boia, urmaşul lui Roller

Colegiul de redactie
MIHAI EMINESCU (Coordonator editorial şi moral)
Eudoxiu Hurmuzachi
Carmen Sylva
Vasile Alecsandri
Nicolae Densuşianu
I.L. Caragiale
George Coşbuc
Vasile Pârvan
Nae Ionescu
Nicolae Iorga
Pamfil Şeicaru
Cezar Ivănescu
Dan Mihăescu
Stela Covaci

Colaboratori
Ciprian Chirvasiu, Dan Puric, Dan Toma Dulciu, Daniela Gîfu, Dorel Vişan, Firiţă Carp, Florian Colceag, Florin Zamfirescu, Laurian Stănchescu, Lazăr Lădariu, Mariana Cristescu, Marius Dumitru, Mădălina Corina Diaconu, Mircea Coloşenco, Mircea Chelaru, Mircea Şerban, Miron Manega (ispravnic de concept), Nagy Attila, Sorin Găbureac, Zeno Fodor

Top CITITE / COMENTATE / COMENTARII NOI ULTIMELE ARTICOLE
Citite Comentate Comentarii noi
Ultimele articole
26.04.2015 21:57
"UNDE ERATI, SIRE?" - Scrisoare deschisă adresată Regelui Mihai în 1986
13.05.2013 20:46
09.11.2009 17:29
TĂBLIŢELE DE LA TĂRTĂRIA: Cea mai veche scriere de pe Pământ
09.12.2009 20:16
Moartea lui Nicolae Labiş. Noptile de coşmar ale poetului ucis
19.04.2013 09:30
LE GOLEM COSTEA: "J'accuse...! E. Zola/ Moi aussi...! A. Costea"

Newsletter
Aboneaza

web design creare site magazin online seo FSC Design

Implantul Meu Oferta preturi de la 250 Euro implant dentar

Copyright © 2020 All Rights Reserved
Termeni si conditii
Sitemap: Editorial | Salonul Refuzaţilor | Modelul De Ţară | VideoPoezii & VideoTexte | emisiuni tv | Arte vizuale | Muzica | Istorie | Credinta | ŞTIRI MILITARE | Societate | Antologia Poeziilor Frumoase | De la lume adunate | Bibliofilie | Colectii Si Colectionari | Presa | Dezvaluiri | Tema De Gandire | Antologia Rusinii | Europa Nostra | Roman Foileton | INFO | Opinii | Mărgele De Cristal | Categorie Tmp
Proiecte case
Powered by FSC Advertising